

iste. Avtor še naprej odločno zavrača možnost, da bi lahko imele družbene in prirodne geografske vede skupen objekt raziskovanja. Zatrjuje enostavno, da »takega objekta ni« (str. 7). Objekt geografije mu je *landšaftnaja oboločka*, ki pa jo pojmuje še dalje predvsem kot prirodnogeografsko sfero. Nelogičnost pojmovanja je pač v tem, da proti »enotnosti« te sfere kot prirodnega pojava ni nobenih ugovorov. Če namreč avtor še dalje navaja kot glavni razlog proti »enotnosti« geografskega objekta razen kakovostne razlike med prirodnimi in družbenimi zakonitostmi tudi izrazito razliko v hitrosti med prirodnimi in družbenimi procesi (str. 20), prihaja v nasprotje s samim seboj, ko (str. 58) poudarja različno razvojno hitrost tudi za posamezne komponente »materialnega sistema« pokrajinske sfere. Precej očitno je torej, da Kalesnik ne more iz pridobljenih okovov pojmovanja geografije kot v bistvu »geofizikalne« vede, da torej geografijo (»sistem geografskih ved«) v bistvu le istoveti s fizično geografijo, čeprav tega ne prizna in se morda niti ne zaveda. »Geofizikalna« dediščina v njegovem pojmovanju *zemlevedenija* se pozna tudi v pojmovanju t. i. »zonalnosti«, ki jo po pravici postavlja v ospredje kot eno od osnovnih »geografskih« zakonitosti; toda k njej šteje samo t. i. »planetarno« ali »širinsko« (torej izrazito »geofizikalno«) zonalnost, ne pa dolžinske (odvisne od razmerja med kontinenti in oceani) in višinske (odvisne od nadmorske višine). Vprašanje je, če se lahko tako zoženemu pojmovanju »zonalnosti« pridružimo. Težko je tudi razumeti razlikovanje med pojmom »zonalnosti« (ki bi bila samo »planetarna«) in »pasovitost« (rusko *pojasnost*), kajti stvarne pomenske razlike med besedama »zona« in »pas« (*pojas*) verjetno tudi v ruščini ni. Neprepričevalen je Kalesnik tudi, kadar ga stvarnost prisili, da vendar spregovori razen o »prirodnih« in »družbenih« geografskih vedah tudi o tretji skupini, ki naj bi v geografiji pomenila »višjo sintezo«. Zato je skoraj uganka, zakaj šteje v to skupino razen »stranovedenija« (regionalne geografije) samo še »medicinsko« in »vojno« geografijo (str. 6).

Tudi v poglavju o geografskem okolju vztraja Kalesnik na svojih pozicijah. Čeprav čuti potrebo, da poleg izraza »geografsko okolje« uporablja tudi izraz »prirodno okolje« (str. 210), poudarja vendar izrazito dvojnost med »prirodnim, geografskim okoljem« s tistimi antropogenimi elementi, ki so sposobni, da se sami, po svojih zakonitostih, razvijajo naprej in med »tehno-genim okoljem«, ki ga je v celoti ustvaril človek, ki pa se samo ne razvija naprej, temveč lahko samo propade, če ga ne vzdržujemo. Ne bi se tu zapletali v razmišljanje o tem, kje je meja med »prirodnim« in »tehničnim« dogajanjem, in o tem, ali »propade« tudi ni določena, čeprav negativna oblika »razvoja«. Važno je le, da Kalesnik tudi »tehno-genno okolje« označuje kot »okolje« (kajpada za družbo) in da ni razloga, zakaj ga ne bi smeli tudi označiti kot »geografsko«, razen če s Kalesnikom vred sploh pojma geografije ne istovetimo s pojmom fizične geografije. Pri tem bi nas človek zanimal kvečjemu v toliko, kolikor vpliva na spremembe v prirodnem dogajanju. Potem pa je seveda odveč vsak sistem »družbenih« geografskih ved.

Svetozar Hlešč

F. N. Mil'kov, *Landšaftnaja sfera Zemli*. Izdatel'stvo »Misl«, Moskva 1970. Strani 208.

Mil'kov sodi med tiste sovjetske (fizične) geografe, ki jih predvsem zanima pojem *landšafta* in teorija t. im. *landšaftovedenija*. Tudi knjiga, o kateri poročamo, je prežeta s prizadevanji, da se natančno opredeli pojmi, ki so s tem v zvezi. Predvsem avtor ne istoveti pojmov *geografičeskaja oboločka* in *landšaftnaja oboločka*. Prvi pojem mu je mnogo širši in obsega vse, vsaj od zgornjih plasti troposfere do spodnjih horizontov zemeljske skorje, torej v debelini nekaj desetnih kilometrov; z biološkega vidika bi bil istoveten z »biosfero«. Drugi pojem, ki ga imenuje *landšaftna sfera*, pa obsega le območje neposrednega stika in vzajemnega aktivnega součinkovanja med litosfero, atmosfero in hidrosfero. Z biološkega vidika ustreza pojem *landšaftne sfere* pojmu »biostroma«.

Knjigi je treba priznati bogastvo idej in iskreno težnjo k točni opredelitvi pojmov. Priznati ji je treba tudi, da ne poskuša izolirati prirodnega *landšafta* in *landšaftne sfere* od družbe, da celo govori o »antropogenem landšaftu«, o »mestnem landšaftu«, o »antropogenem landšaftovedeniju«, o »perspektivnem landšaftovedeniju«, ter celo o »landšaftni prognozi«. S te strani je vzpodbudna shema opredelitve današnjih »landšaftnih kompleksov« na str. 192. Shema razlikuje najprej »deviške landšafte« (ki pa obstajajo samo še pod vodno gladino) in »sodobne landšafte«. Zadnji so spet lahko samo teoretski, rekonstruirani (*posstanovlennije*) ali pa spremenjeni (*izmenennije*). Med temi so lahko spet prirodni in antropogeni landšafci in med zadnjimi spet »kulturni« (z ustvarjalnim deležem človeka) in »akulturni« (z negativnimi učinki neracionalnega človekovega posega).

Svetozar Ilešič

J. G. Sauškin, Vvedenje v ekonomičeskuju geografiju. Drugo, dopolnjeno in popravljeno izdanje. Izdatel'stvo Moskovskega Univerziteta, Moskva 1970. Strani 339.

Ko smo leta 1959 v »Geografskem vestniku« poročali o prvem izdanju te Sauškinove pionirske knjige, smo izrazili upanje, da bomo kmalu dobili v roke drugi, tam napovedani del knjige, ki naj bi vseboval obravnavo teritorialne razporeditve dela in tipov gospodarstva, medtem ko je šlo v prvem za gospodarsko vrednotenje elementov prirodnega okolja.

Tega drugega dela Sauškinove knjige na žalost doslej nismo dočakali; v drugem izdanju prvega dela, ki ga imamo pred seboj, o njem celo ni več nikake omembe. To seveda ne pomeni, da spremenjeno izdanje prvega dela za nas ni zanimivo. Zanima nas, v čem so v njem novosti in dopolnitve. Naj samo čisto na kratko označimo najvažnejše med njimi.

Kakor avtor navaja v uvodu, mu je med drugimi pobudami za dopolnitve predvsem močno koristila diskusija o t. i. »enotnosti geografije«. To se zares krepko pozna v uvodnih, načelnih poglavjih dela. Predvsem se tu govori namesto o »sistemu geografskih ved« o »enotnem kompleksu geografskih ved«, ekonomska geografija pa se ne označuje samo kot »geografija proizvodnje«, temveč kot veda o proizvodnih silah v njihovem razmerju do geografskega okolja in do družbene ureditve. Poudarjeno je, da je kompleks geografskih ved kot celota (kratko »geografija«) na meji med prirodnimi in družbenimi vedami in obravnava vzajemno učinkovanje med naravo in družbo, da je torej nekaj »most« med prirodnimi in družbenimi vedami, pri čemer je njen ekonomsko-geografski del na »bregu« družbenih ved. S tem v zvezi Sauškin močneje kot v prvem izdanju poudarja, da imajo geografske vede svoj lastni materialni objekt, in sicer dinamične teritorialne sisteme različnega tipa. V smislu stališč, ki jih je Sauškin zastopal v diskusijah o enotnosti geografije, so oživiljeno napisani tudi odstavki o geografskem okolju, o »spremenjeni naravi« in o »očlovečeni naravi«. »Geografskega okolja torej ne smemo obravnavati samo kot prirodno kategorijo in ga raziskovati samo s stališča naravoslovnih ved, s stališča fizične geografije. Počlovečeno naravo je mogoče proučevati le s pomočjo kompleksa geografskih ved, vključno ekonomsko geografijo« (str. 8).

Med stvarnimi novostmi v knjigi je razen novih podatkov in nekaterih kart, posnetih iz Böschove knjige, značilno nekaj novih poglavij, ki so v skladu z avtorjevim načelnim stališčem vedno bolj v ospredju osnovnega geografskega zanimanja, to je razmerja družbe do prirodnega okolja in prirodnih bogastev. To so med drugim poglavja »Dinamična celotnost geografskega okolja in varstvo narave«, »Delovna sila in njena izraba«, »Morje poplavlja obrežje, človek mu odtrgava zemljo«, »Oskrba z vodo in odvajanje odpadke«, »Vloga vode v razvoju in razmestitvi industrije«, »Naravna in ekonomska rodovitnost prsti«, »Erozija prsti in borba z njo« itd.

Svetozar Ilešič